

การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน
ในบริบทสากล*

โสภารัตน์ จารุสมบัติ**

Received: 6 October 2023

Revised: 8 January 2024

Accepted: 15 January 2024

บทคัดย่อ

“เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” เป็นคำที่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องการบริหารจัดการทะเล ชายฝั่งและมหาสมุทรสมัยใหม่ แนวความคิดนี้มุ่งแสวงหาหนทางเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ระหว่างโอกาสทั้งหลายในแง่การพัฒนา กับการรักษาและให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม บทความนี้นำเสนอการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงิน และเลือกกรณีศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว (กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป) ประเทศที่กำลังพัฒนา (ประเทศฟิลิปปินส์) และประเทศชายฝั่งที่มีการพัฒนาน้อยที่สุด (ประเทศบังกลาเทศ) เพื่อให้เห็นตัวอย่างของแนวทางและมาตรการการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงิน การนำแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินไปปฏิบัติของบริบทสากล

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาด้านภาพความรู้ ความเข้าใจและแนวโน้มการวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน” พุนวิจัยโดยศูนย์วิจัยดิเรก ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2566

** รองศาสตราจารย์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; อีเมล s.jarusombat@gmail.com

แบ่งออกเป็นสามแนวทางหลัก ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสีน้ำเงิน
ในเศรษฐกิจมหภาค (2) การพัฒนารอบนโยบายทางเศรษฐกิจสีน้ำเงิน และ
(3) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเศรษฐกิจสีน้ำเงิน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจสีน้ำเงิน, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, ทะเลและชายฝั่ง

Development of Sustainable Blue Economy in International Context

Soparatana Jarusombat^{***}

Abstract

In the new era of sea, coastal area, and ocean governance, the word, 'Blue Economy' increasingly gains popularity. It is a concept that seeks to any possible and promising approaches regarding abilities to create co-existence and development between economic development opportunities and environmental protection in blue spaces around the world. In other words, the concept looks upon the ways in which being employed as instruments so as to build a sustainable sea development. This paper presents a series of literature review concerning concepts and directions towards blue economy development. What is more is that a certain number of selected case studies were presented. Those case studies include some cases where they are in the European Union as an example for developed countries, Philippines as an example for developing countries, and Bangladesh as an example for least developed countries. These cases studies assist in illustrating various perspectives,

^{***} Associate Professor Soparatana Jarusombat, Ph.D. Faculty of Political Science, Thammasat University; Email: s.jarusombat@gmail.com

approaches, and measures of the blue economy development. The major finding is that there are three main approaches in the realization of the concept of blue economy development. They are as the followings: 1) putting Blue Economy strategies into macro-economy; 2) developing policy-related frameworks for the Blue Economy; and 3) utilizing of technologies and innovations for the management of Blue Economy.

Keywords: Blue Economy, Sustainable Development, Ocean, Marine and Coast

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจในมหาสมุทรโลกกำลังเผชิญกับความท้าทายมากขึ้น ในแง่หนึ่ง มหาสมุทรมีทรัพยากรอันมีค่า เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยตอบสนองความต้องการของโลกที่เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค แหล่งพลังงาน สร้างงาน การค้า การขนส่ง และอื่นๆ ในทางกลับกัน กิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ย่อมแลกมากับการใช้ทรัพยากรทางทะเลที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งยังไปเพิ่มความเสี่ยงต่อระบบนิเวศทางทะเลอย่างมหาศาล รวมถึงกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางทะเลที่กำลังเสี่ยงอยู่แล้ว เช่น อุดหนุนน้ำทะเลสูงขึ้น ภาวะมลพิษ และภาวะความเป็นกรดที่เพิ่มขึ้น ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และผลกระทบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผลที่ตามมาจากสภาวะเหล่านี้คือ “การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกที่ไม่ยั่งยืน”

คำว่า “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” ปรากฏขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ในที่ประชุมของคณะกรรมการด้านการพาณิชย์ วิทยาศาสตร์ และการคมนาคมขนส่งของวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกา เศรษฐกิจสีน้ำเงินมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจโดยรวมของสหรัฐอเมริกา แต่แม้จะมีโอกาสทางธุรกิจขึ้นเลิศ ในเวลาเดียวกันก็มีความกังวลเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในแง่โอกาสทางธุรกิจ เศรษฐกิจสีน้ำเงินจึงให้โอกาสที่ดีสำหรับการจ้างงานใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับทะเลในด้านพลังงานหมุนเวียนที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ขณะเดียวกันมีการจัดการประชุมระหว่างประเทศว่าด้วย “ความริเริ่มเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินเพื่อการเจริญเติบโตสีเขียว” (International Symposium on Blue Economy Initiative for Green Growth, 2009) การประชุมนี้จัดขึ้นที่ประเทศเกาหลี เนื้อหาของการประชุมเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในลักษณะที่เคารพในคุณค่าของทะเลและสภาพแวดล้อม สามารถประเมินได้ว่ารูปแบบจำลองทางกิจกรรมธุรกิจและเทคโนโลยีใหม่ๆ ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจและ

สภาพแวดล้อมอย่างไร เพื่อมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายเหล่านั้นดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2555 มีการจัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจัดขึ้นที่ นครริโอ เดอ จาเนโร เรื่องสำคัญลำดับต้นๆ ที่ถูกหยิบยกมาเจรจากัน ได้แก่ ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับมหาสมุทร มีการเสนอเป้าหมายที่พึงทำร่วมกัน อาทิ การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน ความมั่นคงทางด้านอาหาร พลังงานที่ยั่งยืนสำหรับทุกคน และการลดความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติและการปรับตัวได้ไม่ว่าจะเกิดเหตุใด

Professor Gunter Pauli นักวิชาการคนสำคัญที่ศึกษาแบบจำลองทางเศรษฐกิจของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ได้เผยแพร่หนังสือชื่อ “Blue Economy” ในปี ค.ศ. 2004 นำเสนอเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินในฐานะที่เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นบนพื้นฐานของนวัตกรรมทางเทคโนโลยี เพื่อใช้ต้นทุนต่ำในการผลิตสินค้า ส่งเสริมการจ้างงาน และเป็นแบบจำลองที่เป็นไปเพื่อการให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และในขณะเดียวกันก็เป็นไปเพื่อการแข่งขันในตลาดด้วย

เศรษฐกิจสีน้ำเงินมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น และรวมคนทั้งหมดทุกสถานะไว้ในสังคม โดยไม่แลกกับความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมของมหาสมุทรและอาณาบริเวณชายฝั่ง เนื่องจากทรัพยากรทางทะเลมีจำกัดและสภาพทางกายภาพถูกทำลายโดยการกระทำของคนเรามาโดยตลอด

แนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy) แสดงให้เห็นปัญหาท้าทายสำคัญ ทั้งในระดับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และเนื่องจากปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันนี้ มีส่วนทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินเกิดขึ้น เพื่อประกันว่า ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทรจะมีประสิทธิภาพ อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะต้องตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วย และจำเป็นต้องหาความสมดุลระหว่างพื้นที่ของเศรษฐกิจของสังคม และของสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ควรพิจารณาการขาดความยากจนโดยไม่ประกันว่าระบบนิเวศระบบต่างๆ ของมหาสมุทรจะได้รับผลกระทบในทางลบหรือไม่เพียงใด เนื่องจากระบบนิเวศเหล่านั้นเป็นรากฐานของความมั่นคงทางอาหาร ความเป็นอยู่ และการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้น ถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องตั้งเป้าหมาย โดยมีตัวชี้วัด และความมุ่งหมายที่ต้องการให้มหาสมุทรมีทรัพยากรธรรมชาติ มีสุขภาพดี และมีความสามารถที่จะเผชิญกับสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ทุกรูปแบบ (resilient)

ในทางปฏิบัติเนื่องจาก “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” เป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นาน หลายภาคส่วนในสังคมยังไม่เคยได้ยินหรือรับรู้ จึงต้องใช้เวลาเพื่อภาคธุรกิจ ภาคการเมือง และสังคมกว้างขวาง เข้าใจ ยอมรับและนำมาใช้ ทั้งนี้ยุทธศาสตร์การพัฒนาสีน้ำเงินอย่างยั่งยืนไม่ได้ห้ามการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจในทะเลและมหาสมุทร แต่ต่างจากเดิมตรงที่กิจกรรมเหล่านั้น ต้องเปลี่ยนแปลงโดยให้ความสำคัญกับความยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพวกเขาเอง และยังลดผลกระทบทางลบต่อระบบนิเวศด้วย¹

ตามรายงาน The Ocean Economy in 2030 ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Co-operation and Development :OECD) (2017) ได้เน้นย้ำถึงศักยภาพทางทะเลและมหาสมุทรทั้งหมด โดยเรียกร้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาและหาแนวทางรับมือขอพบในการพัฒนาเศรษฐกิจทางทะเลที่ยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึง

¹ Rosa María MartínezVázquez, Juan MilánGarcía and Jaime de Pablo Valenciano, “Challenges of the Blue Economy: evidence and research trends,” *Environmental Science Europe*, Vol. 33, No. 61 (May 2021).

ความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรของมหาสมุทรที่เพิ่มขึ้นและการรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเล จำเป็นต้องคิดริเริ่มแนวทางใหม่ในหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดการดำเนินการทุกด้านอย่างสอดคล้องและมีความยั่งยืนเกิดขึ้น ดังนั้น เศรษฐกิจสีน้ำเงินจึงสะท้อนถึงความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการบูรณาการการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมให้ยั่งยืน อีกทั้ง ในรายงาน Rethinking Innovation for a Sustainable Ocean Economy ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ในปี ค.ศ. 2019 ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการจัดการการพัฒนาเศรษฐกิจของทะเลและมหาสมุทรอย่างมีความรับผิดชอบ เนื่องจากระบบนิเวศทางทะเลเป็นหัวใจสำคัญของความท้าทายระดับโลกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นอาหารยา แหล่งพลังงานสะอาดใหม่ การควบคุมสภาพอากาศ การสร้างงาน และการเติบโตที่ยั่งยืนจำเป็นต้องปกป้องและปรับปรุงสุขภาพของระบบนิเวศเหล่านี้ เพื่อรองรับการใช้ทรัพยากรทางทะเลที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีส่วนสำคัญในการทำให้บรรลุเป้าหมายเหล่านี้

ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิด “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” ได้รับความสนใจมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในสังคมระหว่างประเทศและในหลายภาคส่วน ทั้งในมุมมองที่เป็นแนวคิดหรือยุทธศาสตร์ในการปกป้องมหาสมุทรและทรัพยากรน้ำอันมีค่าของโลก หลายประเทศกำลังร่วมมือกันพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อปัญหาในข้างต้น และบางประเทศได้วางแนวทางการพัฒนาประเทศ² โดยจัดให้แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินมีความสำคัญอันดับต้น และยังได้รับการพัฒนาในหลายมิติ รวมถึงพยายามกำหนดค่านิยามและองค์ประกอบสำคัญให้เหมาะสม

² Lu Wenhai, et al., “Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives,” *Frontiers in Marine Science*, Vol. 6, No. 261 (June 2019).

กับบริบทของประเทนั้นๆ³ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีความสนใจในการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินมาใช้ โดยในทางวิชาการได้มีการสนับสนุนงานวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559⁴ และในปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้มีกำหนดกรอบการวิจัยด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินไว้เป็นหนึ่งในกรอบการวิจัย นอกจากนี้ในส่วนของภาคนโยบาย ได้มีนโยบายและแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้อยู่หลายฉบับ จึงกล่าวได้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินอยู่พอสมควร⁵ นอกจากนี้ในส่วนภาคปฏิบัติ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการนำแนวคิดนี้ไปดำเนินการในพื้นที่น่าน้ำจืด และก็มีแผนที่จะขยายผลดำเนินการในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป การเรียนประสบการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินจากประเทศอื่นๆ จะเป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทยต่อไป

อย่างไรก็ดี คำว่า “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” (Blue Economy) มีการตีความแตกต่างกันและมีการใช้คำที่คล้ายกัน (ดังแสดงในตารางที่ 1) หลายประเทศพิจารณาคำว่า “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” หมายถึง เศรษฐกิจทางทะเล (Marine Economy)

³ Park, Kwang Seo and Judith T. Kildow, “Rebuilding the Classification System of the Ocean Economy,” *Journal of Ocean and Coastal Economics*, Vol. 2014, No. 1 (December 2014), 11-18.

⁴ โสภารัตน์ จารุสมบัติ, *คู่มือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2562).

⁵ นวรัตน์ ไกรพานนท์, “ความตกลงระหว่างประเทศ นโยบาย และกฎหมายของประเทศไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีน้ำเงิน,” ใน พงษ์วิภา หล่อสมบุญ, วรรณพร สาราญมย์, นชธิกรณ สิทธิกัน และ เมธาพร ดีสุข (บก.), (ร่าง) *รายงานเศรษฐกิจสีน้ำเงินแห่งชาติ ปี 2565 ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566), 29-110.

หรือ เศรษฐกิจทางมหาสมุทร (Ocean Economy) เนื่องจากคำว่า “สีน้ำเงิน” มีความหมายที่สื่อถึงทะเลและมหาสมุทร โดยยังไม่มีคำจำกัดความหรือฉันทามติของความหมายที่ชัดเจนร่วมกัน⁶ ดังนั้น รูปแบบการนำไปใช้จึงแตกต่างกันออกไป เช่น สหรัฐอเมริกา เชื่อว่าพื้นที่ทะเลของสหรัฐอเมริกาคือเป็นกลไกทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง โดยเศรษฐกิจสีน้ำเงินได้รวมเอากิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมมหาสมุทร หรือ เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรบางส่วนและมีเขตที่ตั้งติดกับชายฝั่งทะเล ออสเตรเลียเชื่อว่าเศรษฐกิจสีน้ำเงินหมายความว่ารวมถึงอุตสาหกรรมทางทะเลแบบดั้งเดิมและที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ และถือว่ามูลค่าของเศรษฐกิจสีน้ำเงินคือมูลค่าของอุตสาหกรรมทางทะเลทั้งหมด ส่วนจีนให้คำนิยามว่า เศรษฐกิจสีน้ำเงินคือผลรวมของกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การใช้ประโยชน์ และการปกป้องมหาสมุทร ในขณะที่อินเดียมองว่าเศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาศัยระบบนิเวศทางทะเลหรือใต้พื้นทะเล โดยเพิ่มการปกป้องทะเลน่านน้ำที่อยู่ติดกัน ซึ่งหมายถึงการขยายพื้นที่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน ด้วยการขยายขอบเขตของการพัฒนาและการปกป้องระบบนิเวศทางทะเลทั้งหมด⁷

⁶ Ki-Hoon Lee, Junsung Noh and Jong Seong Khim, “The Blue Economy and the United Nations’ sustainable development goals: Challenges and opportunities,” *Environment International*, Vol. 137, No. 105528 (January 2020).

⁷ Trine Dale, Caroline Cusack and Manuel Ruiz, “Aquaculture site selection Report,” AtlantOS (website) <https://oceanrep.geomar.de/id/eprint/39456/> (accessed 22 January 2022).

ตารางที่ 1 นิยามของ เศรษฐกิจสีน้ำเงิน การเติบโตสีน้ำเงิน เศรษฐกิจทางทะเล

แนวคิด	ผู้เขียน	คำนิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง
เศรษฐกิจสีน้ำเงิน (Blue Economy)	World Bank	การใช้ทรัพยากรมหาสมุทรอย่างยั่งยืนเพื่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาความ อยู่และงาน และความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ในมหาสมุทร
	Costa et al.	แนวคิดเกี่ยวกับการทบทวนใหม่ในกระบวนการ ทางอุตสาหกรรมและค้นหาวิธีแก้ปัญหาด้าน ชีวภาพที่ใช้การได้ซึ่งช่วยลดการปนเปื้อน
	Phelan et al.	มีความหมายเหมือนกันกับการสร้างความมั่งคั่ง จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรในขณะที่ ปกป้องและสนับสนุนระบบนิเวศทางทะเล
	Graziano et al.	เกิดขึ้นจากความสนใจที่เพิ่มขึ้นทั่วโลกใน การเติบโตของกิจกรรมทางน้ำและมหาสมุทร
	Schutter and Hicks	มีการพยายามควบคุมการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในขณะเดียวกันก็กระตุ้นการ พัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงรวมเอาผลประโยชน์ ด้านสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน
	Kathijotes	เป็นกระแสหลักในการพัฒนาประเทศและสามารถ บูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจและ สังคมทั้งบนบกและทางทะเล
	Kaczynski	หมายถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนในเชิงพาณิชย์ของ มหาสมุทร
	Hoegh-Guldberg et al. [55] ; Patil et al. ; UNECA	เกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาจากที่ประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ แต่เนื้อหาล้วนแต่ คือจากนโยบายและแนวปฏิบัติภายในเพื่อการ พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 นิยามของ เศรษฐกิจสีน้ำเงิน การเติบโตสีน้ำเงิน เศรษฐกิจทางทะเล
(ต่อ)

แนวคิด	ผู้เขียน	คำนิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง
การเติบโตสีน้ำเงิน (Blue Growth)	Caswell et al.	เกิดขึ้นจากนโยบายทางทะเลระดับชาติและนานาชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจมหาสมุทร และในขณะเดียวกันก็จัดการระบบสังคมและระบบนิเวศทางทะเลแบบองค์รวมไปด้วย
	Dalton et al.	การสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและงานในทะเล ในขณะที่การใช้พื้นที่หลายด้านใช้ประโยชน์จากพื้นผิวทะเลที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพโดยการรวมอุตสาหกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
	Boonstra et al.	เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรทางทะเลโดยหลีกเลี่ยงความเสี่ยงไหม การใช้ทรัพยากรมากเกินไป และมลพิษ
	Burgess et al.	เป็นคำล่าสุดที่ใช้อ้างถึงการจัดการแบบองค์รวมของระบบนิเวศและสังคมทางทะเลที่ซับซ้อน เป็นระบบซึ่งทรงพลังและซับซ้อน ครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมและทุกภูมิภาค
เศรษฐกิจทางทะเล (Marine Economy)	Qi and Xiao	เป็นระบบซึ่งทรงพลังและซับซ้อน ครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมและทุกภูมิภาค
	Wenwen et al.	เป็นภาพแบบเศรษฐกิจใหม่ที่เน้นแนวคิดการพัฒนาใหม่ กลไกการดำเนินงานแบบใหม่ และเป็นต้นแบบการจัดการ

ตารางที่ 1 นิยามของ เศรษฐกิจสีน้ำเงิน การเติบโตสีน้ำเงิน เศรษฐกิจทางทะเล
(ต่อ)

แนวคิด	ผู้เขียน	คำนิยามและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง
	Caban et al.	มันมีความเสี่ยงเป็นพิเศษเนื่องจากสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ความเสี่ยงเหล่านี้เป็นผลมาจากทั้งการกระทำโดยเจตนาและโดยบังเอิญ (อุทกวิทยา สภาพเครื่องจักร ฯลฯ)
	Bentlage et al.	ระบบนวัตกรรมที่แตกต่างซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่และเชิงหน้าที่ของภูมิภาคยุโรป
	Spamer	มันส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างระบบนิเวศทางทะเลธรรมชาติที่โปร่งใสและการเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
เศรษฐกิจมหาสมุทร (Ocean Economy)	UNCTAD	เป็นหน่วยย่อยและส่วนเสริมของกระบวนการทัศน์การพัฒนาที่กำลังพัฒนา ซึ่งเน้นแนวทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ยั่งยืนมากขึ้น และครอบคลุมมากขึ้น
	Potgieter	ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจโลก โดยนำเสนอโอกาสที่ดีเยี่ยม ความท้าทาย และความเสี่ยง
	Colgan	อุตสาหกรรมการก่อสร้างทางทะเล ทรัพยากรทางทะเล การขนส่งทางทะเล และการท่องเที่ยวทางทะเล ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลหรือทะเลสาบขนาดใหญ่

ที่มา: โสภารัตน์ จารุสมบัติ 2566 การศึกษาสถานภาพความรู้ ความท้าทายและแนวโน้มการวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ทุนวิจัยโดยศูนย์วิจัยดริค ชัยนาม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในเอกสารขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) เสนอคำจำกัดความทั่วไปของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน หมายถึง เศรษฐกิจในมหาสมุทรที่มีเป้าหมายในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของมนุษย์ และความเสมอภาคทางสังคมที่ดีขึ้นไปพร้อมกับ การลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และความขาดแคลนทางระบบนิเวศอย่างมีนัยสำคัญ⁸ ในขณะที่ ธนาคารโลก (World Bank) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจสีน้ำเงินว่า เป็นการให้ทรัพยากรมหาสมุทรเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เกี่ยวข้องการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่ดีขึ้น และเพื่อให้เกิดการจ้างงาน รวมถึงให้ความสำคัญกับการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศในมหาสมุทร⁹ และคำจำกัดความของธนาคารโลกเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมที่รวบรวมหลายแง่มุมของความยั่งยืนทางทะเล ตั้งแต่การประมงอย่างยั่งยืนไปจนถึงสุขภาพของระบบนิเวศและการป้องกันมลพิษ

การให้คำจำกัดความที่ครอบคลุมและการศึกษาจากกรณีต่างๆ เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ในขณะที่การวิจัยด้านเศรษฐกิจสีน้ำเงินได้ขยายวงกว้างไปพร้อมกับความเข้าใจของโลกว่ามีความสำคัญมากขึ้น¹⁰ ผู้กำหนดนโยบายและสถาบันการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรและภูมิภาคชายฝั่งทั่วโลก จึงเรียกร้องให้มีการวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความหมาย การบริหารจัดการ การเข้าถึงข้อมูล การตรวจสอบ และการตัดสินใจพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการ

⁸ United Nations, "Blue Economy Definitions," United Nations (website) https://www.un.org/regularprocess/sites/www.un.org.regularprocess/files/rok_part_2.pdf (accessed 2 June 2021).

⁹ World Bank, *THE POTENTIAL OF THE BLUE ECONOMY Increasing Long-term Benefits of the Sustainable Use of Marine Resources for Small Island Developing States and Coastal Least Developed Countries*, (Washington DC.: The World Bank Groups, (2017).

¹⁰ Rosa María MartínezVázquez, Juan MilánGarcía and Jaime de Pablo Valenciano, "Challenges of the Blue Economy: evidence and research trends," Cited.

ของประเทศต่างๆ ความสำคัญดังกล่าวเป็นผลมาจากการขาดข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงยังต้องการการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เพิ่มเติม ดังนั้น การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินจึงมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น¹¹

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินหลายชิ้นเชื่อว่า โลกจะเผชิญกับปัญหาภายใต้เศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ซับซ้อนขึ้น และส่งผลให้เศรษฐกิจสีน้ำเงินเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) เศรษฐกิจที่ต้องรับมือกับวิกฤตน้ำโลกและวิกฤตทรัพยากรทางทะเล 2) การพัฒนานวัตกรรมทางเศรษฐกิจ และ 3) การพัฒนากิจกรรมทางทะเล¹² ดังนั้น เราจะเห็นว่าในงานวิจัยเชิงวิชาการ การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน เนื้อหาส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการนำเสนอแนวทางใหม่หรือพัฒนาแนวทางเดิม เช่น การศึกษาแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินเพื่อเปลี่ยนจากความขาดแคลนไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร การศึกษาการจัดการกับต้นตอที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาเพื่อนำเสนอเครื่องมือการจัดการปัญหามิติเชิงโครงสร้างและมิติด้านสิ่งแวดล้อม หรือการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีแนวทางไปสู่การเติบโตของเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่ยั่งยืน ซึ่งเน้นไปที่การทำงานร่วมกันและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงงานที่ศึกษาในมิติเชิงพื้นที่ที่เศรษฐกิจสีน้ำเงิน โดยมุ่งเน้นไปที่การค้นหามุมมองที่เป็นไปได้ของอุตสาหกรรมทางทะเลเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรมทางทะเลให้เจริญเติบโต เป็นต้น

ข้อสังเกตจากงานวิจัยเหล่านี้ สะท้อนได้ว่าองค์ความรู้ภายใต้เศรษฐกิจสีน้ำเงิน ใช้ฐานข้อมูลจากองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

¹¹ Lu Wenhai, et al., "Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives," *Frontiers in Marine Science*, Vol. 6, No. 261 (June 2019), 25-32.

¹² Phongsathon Koondee, Mohammed Ali Sharafuddin and Meena Madhavan, "Blue economy: The past and present from the world and future directions for Thailand," *Maritime Technology and Research*, Vol. 4, No. 2 (January 2022).

ภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้ง ยังมีการศึกษาข้ามระบบนิเวศ หรือข้ามขอบเขตของพื้นที่ต่างๆ บนโลก นับเป็นการศึกษาในเชิงสภาพแวดล้อม และเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ รวมถึงความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจทางทะเล/ชีววิทยาใหม่ทั่วโลก อีกทั้ง ความสัมพันธ์ที่ให้เห็นได้ชัดเจนขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจสีน้ำเงิน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (UN) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการแข่งขันหรือความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างเป้าหมายทางอุตสาหกรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมโลก เช่น การลดการปล่อยคาร์บอนจากเชื้อเพลิงฟอสซิล และการจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน เป็นต้น

การทบทวนงานเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินในเชิงวิชาการ สะท้อนถึงความเข้าใจความเชื่อมโยงของปัญหาที่เกิดขึ้นจากบนบกจนกระทั่งถึงมหาสมุทร และเชื่อมโยงผ่านชั้นบรรยากาศ แม่น้ำ หรือการเชื่อมต่อของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยที่การศึกษาส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงแนวคิดหรือกิจกรรมของเศรษฐกิจสีน้ำเงินควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน¹³

การศึกษาจำนวนหนึ่งที่มุ่งเป้าไปที่การค้นหาคำนิยามที่เป็นกลาง หรือคำนิยามที่สามารถอธิบายแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงินเฉพาะพื้นที่นั้นๆ โดยคำจำกัดความเหล่านั้นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันข้ามพรมแดน ที่สำคัญต้องอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรก็ตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ย่อมให้ความสำคัญหรือตีความคำนิยามเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของตนเอง หมายความว่า อาจมีความขัดแย้งหรือปัญหาเกิดขึ้น

¹³ เติมศักดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, คู่มือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2561).

เนื่องจากความสนใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แตกต่างกัน¹⁴ ดังนั้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมที่สามารถระบุความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตัวแสดงหลักในแต่ละด้านของ SDGs ภายใต้บริบทของ “เศรษฐกิจสีน้ำเงิน” ในงานอีกส่วนหนึ่งคือ การมุ่งเน้นค่านิยมประกอบของเศรษฐกิจสีน้ำเงินให้ชัดเจนและครอบคลุมกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และงานอีกส่วนหนึ่งมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมพื้นฐานของเศรษฐกิจสีน้ำเงินซึ่งกล่าวถึงกลไกการพัฒนาและนวัตกรรมในเชิงการจัดการของภาคส่วนต่างๆ และภาคอุตสาหกรรมทางทะเลจำนวนหนึ่ง อาทิ การประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล (น้ำมัน ก๊าซ และแร่ธาตุ) การเดินทางและการขนส่งสินค้าทางทะเล ท่าเรือและโครงสร้างพื้นฐาน การพักผ่อนและการท่องเที่ยวทางทะเล การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการดำเนินการของรัฐบาล (ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ) เป็นต้น หลายประเทศไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน และอาจจะเน้นไปที่กิจกรรมบางอย่างขึ้นอยู่กับเป้าหมายการพัฒนา เช่น ในประเทศอุตสาหกรรมจะมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายบางอย่าง และเน้นไปที่ความร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ กิจกรรมเศรษฐกิจสีน้ำเงินทั้งหมดจะให้ความสำคัญกับความยั่งยืน และลดผลกระทบระยะยาวที่มีต่อด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม ยังรวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมทางทะเลร่วมด้วย

¹⁴ Michelle Voyer et al., “Shades of blue: what do competing interpretations of the Blue Economy mean for oceans governance?,” *Journal of Environmental Policy & Planning*, Vol. 20, No. 5 (2018), 595-616.

เศรษฐกิจสีน้ำเงินและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินได้รับความสนใจหลังจากมีการพูดถึงเรื่องนี้ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อ ค.ศ. 2012 เป้าหมายที่วางไว้ส่วนหนึ่งมาจากแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อว่า “เศรษฐกิจสีเขียว” (Green Economy) ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงให้ความเป็นอยู่ของผู้คนดีขึ้น และมีความเสมอภาคทางสังคม รวมทั้งลดความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นกับระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม¹⁵

แม้ว่าแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นคำศัพท์เฉพาะที่เกิดขึ้นค่อนข้างใหม่ในการอธิบายเกี่ยวกับแนวนโยบาย แต่การตระหนักถึงความเกี่ยวข้องและความสำคัญของมหาสมุทรทั้งหลายนั้นสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมิใช่เรื่องใหม่ ในที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) เมื่อ ค.ศ. 1992 และที่ประชุมเดียวกันในโอกาสครบรอบปีที่ 10 และปีที่ 20 ที่ประชุมดังกล่าวยืนยันว่ามหาสมุทรมีบทบาทสำคัญในการทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมประสบความสำเร็จ ในเอกสาร Agenda 21 ของ UNCED บทที่ 17 ระบุไว้ชัดเจนว่า “จะคุ้มครองมหาสมุทร ทะเล และพื้นที่ชายฝั่งทะเลพร้อมๆ ไปด้วยการรักษา ใช้อย่างเหมาะสมและพัฒนาทรัพยากรมีชีวิตทั้งหลายในมหาสมุทร ทะเลและพื้นที่ชายฝั่งทะเล” เจตจำนงที่ว่านี้ ได้รับการยืนยันอีกหลายครั้งในมติ ข้อตกลง และถ้อยแถลงต่างๆ¹⁶ ล่าสุด ในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2015 ได้มีมติรับรองเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน

¹⁵ United Nations, “Blue Economy Definitions,” Cited.

¹⁶ Biliiana Cicin-Sain, Robert W. Knecht, Dosoo Jang and Gregory W. Fisk, *Integrated Coastal and Ocean Management: Concepts and Practices*, (Washington DC: Island Press, 1998), 72-80.

Sustainable Development Goals: SDGs ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าต้องมีลักษณะสำคัญต่างๆ ได้แก่ 1) ความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม, มีการจ้างงาน, มีงานที่ดีและมีความเสมอภาค; 2) เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาหรือการกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ; 3) ในขั้นตอนการร่างรายละเอียดของแนวคิด ต้องมีการปรึกษากันอย่างจริงจัง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การสหประชาชาติ มีจำนวนรวม 17 เป้าหมาย ซึ่งเป้าหมายทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันหมดโดยมีเป้าหมายอยู่การพัฒนาโดยรวมและความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติ ในจำนวนเป้าหมายทั้งหมด เป้าหมายที่ 14 เน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างมหาสมุทรกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายย่อยเพื่อวัดความก้าวหน้าก่อนจะถึงปี ค.ศ. 2030 ในขณะที่ความสัมพันธ์นี้จะมีความสำคัญ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้สัมพันธ์ชัดเจนนักกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 14 แต่เศรษฐกิจสีน้ำเงินเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกเป้าหมาย และย้ำให้เห็นกรอบการทำงานตามแนวความคิดของเศรษฐกิจสีน้ำเงินเพื่อมุ่งไปสู่การปฏิสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะสลับซับซ้อนในการนำทรัพยากรจากมหาสมุทรและระบบนิเวศทางทะเลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา มีการพยายามอธิบายคำจำกัดความและความหมายของแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินมาโดยตลอด และยังมีข้อกังวลเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องแรงจูงใจในการนำแนวความคิดนี้มาใช้เป็นนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติ ในขณะที่ บางคนให้ความสำคัญในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากมหาสมุทรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและมั่นคง แต่ก็ยังมีอีกหลายคน เห็นว่าความคิดนี้ หมายถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในภาคส่วนทางเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทะเล ไม่ว่าจะกิจกรรมนั้นๆ จะมีลักษณะยั่งยืนหรือไม่

จากข้อสรุปองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน
ปรับปรุงจากแผ่นพับเล็กๆ ชื่อ “หลักการสำหรับเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน”
(The Principles for Sustainable Blue Economy) ที่มีการเผยแพร่ในที่ประชุม
กองทุนสัตว์ป่าโลกแห่งภูมิภาคบอลติก ซึ่งจัดขึ้น ค.ศ. 2017 แสดงถึงหลักการ
ของเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน (The principles of sustainable blue economy)
ดังนี้

- เป็นเศรษฐกิจที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติจากทะเล ซึ่ง (ก) ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมสำหรับมนุษยชาติรุ่นปัจจุบันและในอนาคต (ข) พื้นฟู ป้องกัน อนุรักษ์ความหลากหลาย ผลิตภาพ ความทนทาน ต่อการเปลี่ยนแปลง หน้าทีหลัก และคุณค่าทั้งหลายที่มีอยู่ในระบบนิเวศ ทางทะเลระบบต่างๆ และ (ค) ให้เทคโนโลยีสะอาด พลังงานหมุนเวียน และการหมุนเวียนใช้วัสดุ (circular material flows)

- บริหารจัดการโดยกระบวนการต่างๆ ทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน โดย (ก) รวมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไว้ทั้งหมด (ข) เป็นกระบวนการที่มีลักษณะมีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวข้องที่ดี มีการป้องกันภัยล่วงหน้าและสามารถปรับตัวได้ (ค) สามารถรับมือและป้องกันได้ และ (ง) ใช้นวัตกรรมและเน้นความก้าวหน้า (proactive)

- การจะสร้างเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน ตัวแสดงภาครัฐและภาคเอกชน ต้อง (ก) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลได้ และมีความสอดคล้องกัน (ข) ประเมินและสื่อสารผลการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้เหล่านั้น (ค) สร้างความเสมอภาคในเรื่องเศรษฐกิจและกฎหมาย เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและบังคับกฎหมายและระเบียบต่างๆ (ง) พัฒนาและประยุกต์ใช้มาตรฐาน แนวทางการดำเนินงาน และเรียนรู้จากตัวอย่างที่ดีที่สุด (best practices) ซึ่งส่งเสริมเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน และ (จ) ร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้น ในการแบ่งปันข้อมูล ความรู้ บทเรียนที่ได้รับ มุมมอง ความคิด และ best practices เพื่อทำให้อนาคตซึ่งมั่งคั่งและยั่งยืนเกิดขึ้นจริงได้

กรณีศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน

ในปัจจุบันเศรษฐกิจสีน้ำเงินอย่างยั่งยืนถือเป็นแนวคิดใหม่ของการพัฒนา และกลไกเศรษฐกิจสีน้ำเงินกำลังเป็นแรงผลักดันสำคัญในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเติมเต็มองค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ โดยเฉพาะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างภาคเศรษฐกิจสีน้ำเงิน เช่น การพัฒนาเครื่องมือประเมินสถานการณ์และความเสี่ยง การพัฒนาแบบองค์รวม การสนับสนุนกิจกรรมการลงทุนทางทะเลที่เกิดขึ้นใหม่ (Emerging Sectors) เช่น พลังงานหมุนเวียน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เทคโนโลยีชีวภาพ การท่องเที่ยว และนันทนาการ การทำเหมืองแร่ใต้น้ำ ในอีกทางหนึ่งคือ การสนับสนุนการลงทุนกิจกรรมเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว (Established Sectors) เช่น การขนส่งทางทะเล การประมง และการสกัดกั้นน้ำมันและมลพิษนอกชายฝั่ง ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างพื้นฐานความรู้และเครื่องมือเชิงนวัตกรรมใหม่ที่เชื่อมโยงกัน โดยต้องไม่ไปลดทอนคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศทางทะเล

ในอีกแง่มุมหนึ่ง การศึกษาที่ชวนตั้งคำถามถึงองค์ประกอบของเศรษฐกิจสีน้ำเงินซึ่งมักเชื่อมโยงกับ “ความยั่งยืน” ไม่ใช่เน้นความยั่งยืนเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ หรือการเลี้ยงชีพด้วยตนเองอย่างยั่งยืน เจกเช่นในอดีต แต่ความยั่งยืนที่ว่านี้ไปไกลจนกระทั่งกล่าวถึง ความเท่าเทียมทางเพศในงาน (work) ของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับกิจกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่หาสมุทร เป็นต้น กระทั่งนำไปสู่คำถามชวนคิดที่ว่า องค์ประกอบของเศรษฐกิจสีน้ำเงินควรไปไกลกว่าคำนิยามความยั่งยืนที่เราคุ้นเคยกันหรือไม่?

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินส่วนใหญ่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจภาคทะเลเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติโดยรวม ภายใต้การพัฒนาดังกล่าวต้องดำเนินไปพร้อมกับการรักษาทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน และมุ่งแก้ปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวทางที่หลากหลายและพัฒนาร่วมกันในหลายมิติ ซึ่งอาจรวมถึงการพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมรูปแบบใหม่ และเน้นย้ำว่าต้องใช้ความร่วมมือและบูรณาการร่วมกัน เช่น การออกแบบกรอบแนวคิดพื้นฐานสำหรับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน และพัฒนากฎนโยบายและยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสีน้ำเงิน ในขณะที่งานบางส่วนกล่าวถึงการอภิปรายเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจสีน้ำเงินและระบบนิเวศทางทะเล การจัดทำระบบบัญชีเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (The System of Environmental Economic Accounting for Blue Economy) ซึ่งเป็นกรอบการทำงานที่บูรณาการระหว่างข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน พัฒนาโดย UN Statistic Commission ในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งช่วยวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีการคำนึงถึงต้นทุนและผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อได้ข้อมูลใช้ในการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้นและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ทางทะเล การศึกษาเหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน¹⁷

¹⁷ อุดมศักดิ์ ศิลปะชาวงศ์ และคณะ, การจัดทำบัญชีประชาชาติด้านเศรษฐกิจทางทะเลและชายฝั่งสำหรับประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563).; วิชริน มีรอด และคณะ, การพัฒนากฎการจัดทำระบบบัญชีเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (SEEA Blue Economy) ที่เหมาะสมกับประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2561).

จากที่มาและความสำคัญของแนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน นำไปสู่ การศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของกรณีศึกษา 3 กรณี โดยเลือกตัวแทน ของประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศชายฝั่งที่ มีการพัฒนาน้อยที่สุด เพื่อศึกษาถึงแนวทางการดำเนินงานของแต่ละกรณี ซึ่งมีบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน คือ (1) ประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (2) ประเทศที่ กำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ และ (3) ประเทศชายฝั่งที่มีการพัฒนา น้อยที่สุด ได้แก่ ประเทศบังกลาเทศ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป

เศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นภาคส่วนที่มีความสำคัญในสหภาพยุโรป ตามรายงาน EU Blue Economy ปี ค.ศ. 2022 เศรษฐกิจสีน้ำเงินของ EU มีการจ้างงานเกือบ 4.45 ล้านคน และสร้างรายได้ประมาณ 667,200 ล้านยูโร และมีมูลค่าเพิ่มรวม 183,900 ล้านยูโร ภาคส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรที่มีชีวิตทางทะเล (การประมง) ทรัพยากรที่ไม่มีชีวิตในทะเล พลังงานทดแทน ทางทะเล กิจกรรมท่าเรือ การต่อเรือและการซ่อมแซม การขนส่งทางทะเล และการท่องเที่ยวชายฝั่ง

ปัจจุบันเศรษฐกิจสีน้ำเงินใน EU กำลังอยู่ในบริบทของการพัฒนา นวัตกรรม ซึ่งรวมถึงพลังงานหมุนเวียนทางทะเล (พลังงานมหาสมุทร พลังงาน แสงอาทิตย์บนทุ่นลอยน้ำ และการผลิตไฮโดรเจนนอกชายฝั่ง) เศรษฐกิจ ชีวิตภาพ การทำนาเกลือ การป้องกันทางทะเล การรักษาความปลอดภัยและ การเฝ้าระวัง และการวิจัยและโครงสร้างพื้นฐาน (เรือดำน้ำ สายเคเบิล ทุ่นยนต์) ภาคส่วนเหล่านี้มีศักยภาพที่สำคัญสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน การสร้างการจ้างงานและต้องการให้ภูมิภาคยุโรป ออกแบบและดำเนินนโยบายนวัตกรรมที่ปรับเปลี่ยนตามบริบทมากที่สุด

เพื่อใช้ประโยชน์จากความสามารถในการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน เศรษฐกิจสีน้ำเงินมีส่วนเกื้อหนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของ สหภาพยุโรปโดยรวมและมีแนวโน้มเติบโตในอนาคตจากรายงานประจำปีว่า ด้วยเศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป ค.ศ. 2022 คณะกรรมาธิการยุโรปคาดว่า ผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป รวมจำนวน 27 ประเทศ อยู่ที่ 14,015 ล้านเหรียญยูโร ในปี ค.ศ. 2019 มีการจ้างงานอยู่ที่ 193.6 ล้านคน ส่วนภาคส่วนทางเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่มีมาแต่เดิมนั้น ในปี ค.ศ. 2019 มีมูลค่าเพิ่มโดยรวม (Gross Value Added: GVA) ร้อยละ 1.5 การจ้างงานคิดเป็นร้อยละ 2.3 ภาคส่วนการท่องเที่ยวชายฝั่งถือเป็นภาคส่วน ที่ก่อให้เกิดการจ้างงานในสังคมมากที่สุด แม้เศรษฐกิจสีน้ำเงินไม่ได้เป็น ภาคส่วนหลักที่ผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในสังคม แต่ เศรษฐกิจสีน้ำเงินมีลักษณะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังเป็นเศรษฐกิจใหม่ ที่มีศักยภาพมหาศาลในอนาคต¹⁸

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ (1) วิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อความสามารถใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรทางทะเลที่ยังไม่ได้สำรวจ หรือไม่สามารถเข้าถึงได้ในปัจจุบัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลในรูปแบบเดิมอย่างเหมาะสม (2) ความต้องการทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตต่างๆ ของ มนุษยชาติที่เพิ่มสูงขึ้น (3) ความต้องการพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมทางทะเลและ การเดินเรือที่ความรุนแรงขึ้น และ (4) ความจำเป็นในการปรับตัวให้เข้ากับ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ¹⁹ นอกจากนี้ การเพิ่มสวัสดิการ

¹⁸ European Commission, *The EU Blue Economy Report 2022*, (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022), 74-81.

¹⁹ Jose Guerrero, "The Blue Growth Challenges to Maritime Governance," *Frontier in Marine Science*, Vol. 8, (2021), 14-26.

และเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างประชากรมีส่วนในการกระตุ้นภาคการท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานะทางสิ่งแวดล้อมของทะเลและชายฝั่งที่ดี รวมถึงคุณภาพของแหล่งกักเก็บน้ำต่างๆ

จากความสำคัญข้างต้น สหภาพยุโรปได้เสนอแนวทางยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์การเติบโตสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป (EU's Blue Growth Strategy) ในปี ค.ศ. 2012 โดยระบุว่า การเติบโตสีน้ำเงิน หรือ Blue Growth เป็นหัวใจหลักของการพัฒนานโยบายทางทะเลที่สำคัญ และกำหนดเป็นมาตรการเฉพาะสำหรับเศรษฐกิจสีน้ำเงินในอนาคต²⁰ โดย ยุทธศาสตร์การเติบโตสีน้ำเงิน เริ่มต้นจากการดำเนินงานด้านนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับมหาสมุทร ทะเล และชายฝั่งของยุโรป มีการอำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือระหว่างธุรกิจการเดินเรือและหน่วยงานสาธารณะ ข้ามพรมแดน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมทางทะเล อีกทั้ง ในปี ค.ศ. 2014 สหภาพยุโรป ได้กำหนด แผนเชิงนวัตกรรมของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน หรือ Blue Innovation Plan มีจุดมุ่งหมายดำเนินการ 3 ด้าน ได้แก่ (1) มุ่งพัฒนาภาคส่วนที่มีศักยภาพสูง สำหรับสร้างงานและการเติบโตที่ยั่งยืน (2) สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือการ ให้ความรู้ทางกฎหมายที่แน่นอนและปลอดภัยสำหรับเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (3) จัดทำยุทธศาสตร์ลุ่มน้ำทะเลของแต่ละพื้นที่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในมาตรการ ที่กำหนดขึ้นเอง และเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ²¹

²⁰ Toste Tanhua, et.al., "Nourishing Blue Economy and Sharing Ocean Knowledge; Ocean Information for Sustainable Development," EuroSea (website) https://eurosea.eu/download/outputs_and_reports/Horizon-Results-Booster-Policy-Brief-Ocean-Knowledge-September-2021.pdf (accessed 5 November 2021).

²¹ COWI Belgium, et. al., *Blue Economy Roadmap*, (Brussels: Oversea Countries and Territories Association, 2021), 98-155.

หลังจากที่ยุโรปประกาศใช้ยุทธศาสตร์การเติบโตสีน้ำเงินเป็นระยะเวลาห้าปี เพื่อตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงนโยบายต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว คณะกรรมาธิการยุโรปได้เผยแพร่รายงานที่ชื่อ Report on the Blue Growth Strategy Toward More Sustainable Growth and Jobs in the Blue Economy ในปี ค.ศ. 2017 รายงานฉบับนี้จะตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อถอดบทเรียนจากความผิดพลาดและศึกษาประโยชน์ที่ได้รับ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2012 เป็นต้นมา และระบุแนวทางมุ่งสู่การเติบโตที่ยั่งยืนมากขึ้นและการจ้างงานในเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่เพิ่มสูงขึ้น โดยในรายงานได้อธิบายสิ่งที่ค้นพบไว้ 5 ประการ คือ (1) การผลักดันให้เกิดการเติบโตใน 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การท่องเที่ยวชายฝั่งและการเดินเรือ เทคโนโลยีชีวภาพสีน้ำเงิน ทรัพยากรแร่ธาตุในทะเล (2) ประโยชน์ของข้อมูลทางทะเลและการวางแผนพื้นที่ทางทะเล การเฝ้าระวังทางทะเล ก็เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเติบโตของเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (3) การส่งเสริมแนวทางความร่วมมือ (4) การส่งเสริมการลงทุน และ (5) การสร้างยุทธศาสตร์การเติบโตสีน้ำเงินให้เหมาะสมกับความท้าทายในอนาคต²²

สำหรับการดำเนินนโยบายในปัจจุบัน ในรายงานโครงการวิจัยและนวัตกรรมร่วมกันในทะเลบอลติกและทะเลเหนือ ที่ชื่อว่า Towards sustainable blue growth Outline of the joint Baltic Sea and the North Sea research and innovation program 2018-2023 กล่าวถึง เศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรปในปัจจุบันที่กำลังเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพและขอบเขตของการจัดการเชิงระบบนิเวศ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของทั้งสองภูมิภาคทะเล อย่างไรก็ตาม ประเทศในสองฝั่งทะเลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทางทะเล ยังมีอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงิน คือ ขาดการรวบรวม

²² Woldzimierz W. Kaczynski, "The Future of Blue Economy: Lessons for European Union," *Foundations of Management*, Vol. 3, No. 1 (2011), 55-87.

องค์ความรู้ในเชิง “สหวิทยาการ” อันเนื่องมาจากการทำงานแยกส่วนกันระหว่างประเทศสมาชิก และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็ทำงานร่วมกันน้อยเกินไปที่สำคัญคือ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิทยาศาสตร์ ภาคการศึกษา และภาคอุตสาหกรรมไม่เพียงพอ ตลอดจนผู้กำหนดนโยบายให้ความสนใจประเด็นทางสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนน้อยเกินไป ดังนั้น ประเด็นดังกล่าวนี้จึงก่อให้เกิดความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์การเติบโตสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป (EU Blue Growth Strategy)²³

จากปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเติบโตสีน้ำเงินของสหภาพยุโรป โดยได้มีการก่อตั้ง โครงการ BONUS (Baltic Organisations' Network for Funding Science EEIG)²⁴ ซึ่งประเทศสมาชิกและทุกภาคส่วนทั่วภูมิภาค ได้ร่วมสนับสนุนและแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมทางทะเลระหว่างกัน พร้อมทั้งการทดสอบวิธีการทางเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ๆ ตลอดจนแนวทางการกำกับดูแลข้ามชาติ (Transnational Governance) โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของภูมิภาคทะเลบอลติกและทะเลเหนือ โดยหาผลลัพธ์ทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม ที่จะอำนวยความสะดวกในการดำเนินการจัดการปัญหาเชิงระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้ยุโรปสามารถตอบสนองต่อความท้าทายสำคัญของภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในเรื่องการสร้างงานใหม่ การปกป้องสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสนับสนุนการเติบโตสีน้ำเงิน

²³ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a new Approach for a Sustainable Blue Economy in the EU Transforming the EU' Blue Economy for a Sustainable Future*, (Brussels: European Commission, 2021), 2-4.

²⁴ Lu Wenhai, et.al., "Successful Blue Economy Example with an Emphasis on International Perspectives," Cited.

ที่ยั่งยืนไปพร้อมกัน ไม่เพียงเท่านั้น ผลลัพธ์ของโครงการยังก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่สอดคล้องกัน ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือในภูมิภาคอย่างบูรณาการ

นอกจากนี้ คณะกรรมาธิการยุโรปได้เผยแพร่รายงาน EU Blue Economy Report 2020 และเผยแพร่เป็นรายงานต่อเนื่องทุกปี ให้ภาพรวมของผลการดำเนินงานภาคเศรษฐกิจของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรและชายฝั่ง โดยระบุว่าเศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรปมีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าภาคส่วนต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล การประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา แต่เศรษฐกิจสีน้ำเงินโดยรวมยังมีศักยภาพมาก ทั้งในแง่ของการมีส่วนร่วมและการฟื้นตัวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการค้นคว้าพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากพลังงานหมุนเวียน แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วสภาพแวดล้อมทางทะเลของยุโรปจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดั้งเดิม เช่น การตกปลาหรือการขนส่ง แต่ก็มีภาคส่วนใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น พลังงานหมุนเวียนทางทะเล โดยสหภาพยุโรปซึ่งเป็นผู้นำระดับโลกด้านเทคโนโลยีพลังงานทางทะเล คาดการณ์ว่าจะดำเนินการผลิตไฟฟ้าได้ถึงร้อยละ 35 จากแหล่งพลังงานนอกชายฝั่ง ภายในปี ค.ศ. 2050 โดยรายงานยังสรุปด้วยว่า “การวิจัยและนวัตกรรมเป็นเสาหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของยุโรป”²⁵

นับเป็นครั้งแรกที่รายงานกล่าวถึงมิติด้านสิ่งแวดล้อมของเศรษฐกิจสีน้ำเงินของสหภาพยุโรปอย่างละเอียดมาก ซึ่งจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้าน

²⁵ United Nations Environment Programme, “Greening the Blue Report 2023,” UN environment programme (Website), https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/41373/Greening_the_blue_2022.pdf?sequence=3&isAllowed=y (accessed 14 March 2022).

สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เช่น การลดก๊าซ CO₂ ลงถึงร้อยละ 29 ต่อหน่วยของมูลค่าเพิ่มขั้นต้น (Gross Value Added) ระหว่างปี ค.ศ. 2009 ถึง ค.ศ. 2017²⁶ ส่วนหนึ่งเกิดจากภาคการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยสามารถแยกออกจากภาคส่วนที่เคยการผลิตก๊าซเรือนกระจกจำนวนมาก เปลี่ยนไปเป็นภาคส่วนที่สัมพันธ์ระหว่างการประมงที่ยั่งยืนและมีผลลดดำเนินงานเชิงบวกทางเศรษฐกิจ ไม่เพียงเท่านั้น การเติบโตสีเขียวยังเพิ่มขึ้นในภาคอื่นๆ ด้วย เช่น ภาคการเดินเรือการขนส่งทางทะเล ซึ่งกำลังมองหาแหล่งพลังงานที่ใช้คาร์บอนลดน้อยลง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่าย “ท่าเรือสีเขียว” (Green Ports) จะช่วยลด footprint ของศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ระหว่างมหาสมุทรและแผ่นดินใหญ่ นอกจากนี้รายงานยังกล่าวถึง การพยายามหาแนวทางต่างๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากกิจกรรมในระบอบนิเวศทางทะเลที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในทะเล การกักเก็บคาร์บอน และกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความหลากหลายทางชีวภาพ²⁷

การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์มีศักยภาพจากทรัพยากรทางทะเลจำนวนมากมหาศาลมีแรงงานอายุน้อย มีทักษะจำนวนมาก และอุตสาหกรรมเกิดใหม่ เช่น อุตสาหกรรมต่อเรือและซ่อมเรือ ด้วยแผนและกลยุทธ์เศรษฐกิจสีน้ำเงินแห่งชาติ ตลอดจนสถาบันที่ได้รับการมอบหมาย มีอำนาจในการดำเนินการร่วมกันเพื่อดำเนินการตามแผน หากดำเนินการได้จริงจังฟิลิปปินส์จะสามารถประสบความสำเร็จในการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลได้อย่างยั่งยืน

²⁶ European Commission, *The EU Blue Economy Report 2022*, Cited

²⁷ European Commission, *The EU Blue Economy Report 2022*, Cited.

หากพิจารณาในระดับภูมิภาค ฟิลิปปินส์ยังเป็นส่วนหนึ่งของข้อตกลงความร่วมมือระดับภูมิภาคหลายฉบับ ในฐานะ “ศูนย์กลางของความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเล” และเป็นส่วนหนึ่งของ Coral Triangle Initiative ร่วมกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย ปาปัวนิวกินี ติมอร์-เลสเต และหมู่เกาะโซโลมอน โครงการ Coral Triangle Initiative มีเป้าหมายเพื่อจัดการกับภัยคุกคามเร่งด่วนต่อทรัพยากรชายฝั่งและทะเลของภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก รวมทั้งในฐานะส่วนหนึ่งของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ฟิลิปปินส์สามารถได้รับประโยชน์จากความพยายามของกลุ่มภูมิภาคในการส่งเสริมเศรษฐกิจทางทะเล ความพยายามที่สำคัญ ได้แก่ ความร่วมมืออาเซียนด้านการประมง พ.ศ. 2559-2563 แผนงานการขนส่งทางทะเลแบบบูรณาการและแข่งขันได้ และแผนงานการประชุมระดับภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางทะเล ความร่วมมืออาเซียนด้านการประมงมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพของการผลิตด้วยเทคโนโลยี “สีเขียว” ที่ยั่งยืน เพิ่มการอำนวยความสะดวกทางการค้า รับรองความมั่นคงทางอาหาร เพิ่มความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และช่วยเหลือผู้ผลิตรายย่อยในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต แผนงานด้านการขนส่งทางทะเลมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเสียงอาเซียนเดียวในเรื่องการเดินเรือ กระชับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การก่อดัวของตลาดการขนส่งทางเรือเดียวของอาเซียน²⁸

ด้วยเอกลักษณ์ทางธรรมชาติของประเทศฟิลิปปินส์ที่มีลักษณะเป็นหมู่เกาะใหญ่กรมสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Department of Environment and Natural Resources) ได้คิดค้นแนวคิด “กรอบการพัฒนาหมู่เกาะฟิลิปปินส์อย่างยั่งยืน” ในปี พ.ศ. 2547 เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดการทรัพยากรทางทะเลและ

²⁸ Maria C. Ebarva, “Blue Economy Initiatives in the East Asian Seas,” PEMSEA (website), <https://www.pemsea.org/> (accessed 21 March 2022).

ชายฝั่งอย่างมีเหตุผลมากขึ้น โดยมีหลักการหลัก 5 ข้อ ได้แก่ (1) การเติบโตแบบเท่าเทียมกัน; (2) การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน; (3) การรวมกันของชาติและความสมดุลทางการเมือง; (4) การรักษาสภาพแวดล้อมภายนอกให้เป็นระบบที่สงบและมั่นคง; และ (5) การเป็นพลเมืองที่ดีและร่วมมือกับสหกิจโลกและระหว่างประเทศ²⁹ อย่างไรก็ตาม กรอบการพัฒนาหมู่เกาะฟิลิปปินส์อย่างยั่งยืนอาจเป็นเอกสารอ้างอิงสำคัญในการสร้างแผนการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของชาติ (national blue economy master plan)

นอกจากนี้ฟิลิปปินส์มีการนำเอาแนวคิดสองแนวทางที่เสริมกัน คือ (1) กรอบการเปลี่ยนแปลงที่เท่าเทียม (Just Transitions Framework: JTF) และ (2) กลุ่มเครือข่ายทะเล (marine clusters)³⁰ แนวคิด JTF สนับสนุนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยมุ่งมั่นว่าทรัพยากรจะเพียงพอสำหรับทุกคนในขณะที่ ผู้บริโภคที่บริโภคมากเกินไปจะพอใจกับสิ่งที่น้อยลง ดังนั้นผู้บริโภคที่บริโภคน้อยจะสามารถมั่นคงได้พอดีโดยไม่ลำบากมาก การเน้นความยุติธรรมและความเข้าใจต่อกันได้ดีที่สุด และจะบรรลุผลด้วยวิธีการที่เป็นแนวปฏิบัติและใช้แนวคิดวิชาการต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นอกจากนี้ นักการเมืองและหน่วยงานกำกับกฎหมายสามารถพิจารณาการสร้างชุมชนทางทะเลที่เชื่อมโยงกันที่เป็นระบบเครือข่ายในบริเวณบางพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนท้องถิ่น เช่น ธุรกิจของร้านอาหารท้องถิ่น โรงงาน หน่วยงานสนับสนุนทางรัฐบาล สถาบันวิจัยและการศึกษา ด้วยเป้าหมาย

²⁹ Ronald U. Mendoza and Sheena A. Valenzuela, "Growing the Philippines's Blue Economy Policy Challenges and Opportunities," *Transactions National Academy of Science and Technology Philippines*, Vol. 39, No. 2 (2017), 241-261.

³⁰ Rhodora V. Azanza, et.al., "A Sustainable and Inclusive Blue Economy for the Philippines Archipelago," *Transactions National Academy of Science and Technology Philippines*, Vol. 44, (2022), 221-230.

และวิสัยทัศน์ที่เหมือนกัน ชุมชนเหล่านี้สามารถทำงานร่วมกันได้เช่นเดียวกัน กับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ผู้บริหารนโยบายและหน่วยงานกำกับกฎหมาย สามารถเสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ผู้บริจาคและ พันธมิตรด้านพัฒนาอื่นๆ ได้เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ บทบาทของสภา หน่วยงานกำกับด้านกฎหมาย และกิจการ ทางทะเล เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมพันธมิตรกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง และการกำหนดเป้าหมายภูมิภาคและแผนงานสีน้ำเงินระดับชาติ นอกจากนี้ การเน้นความร่วมมือระหว่างประเทศต้องมีการคิดที่รวดเร็วเพียงพอเพื่อตอบสนองสิ่งแวดลอมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ดังนั้น ต้องมีกลไกการตรวจสอบ กลไกที่มีอยู่และตอบสนองกับแผนการพัฒนาที่มีอยู่ในระดับต่างๆ เพื่อติดตาม ความเป็นไปและปรับแก้กลยุทธ์ตามความจำเป็น³¹

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าฟิลิปปินส์จะมีข้อได้เปรียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ทรัพยากรทะเลที่มีปริมาณมากและตำแหน่งที่ตั้งที่เหมาะสมในทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งในเชิงวิชาการยังมีการจัดทำรายงานสถานการณ์ทางทะเลและชายฝั่ง ที่มีการนำเสนอข้อมูลและแนวทางการดำเนินนโยบายอย่างเป็นระบบและ ชัดเจน แต่ปัจจุบันฟิลิปปินส์ยังไม่สามารถขับเคลื่อนเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ได้มากเท่าที่ควร มีหลายปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังที่ทำให้ฟิลิปปินส์ยังไม่ได้ใช้ ศักยภาพของตนเต็มที่ในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรทะเล รวมถึง ขาดแคลนแผนการพัฒนาส่วนที่สำคัญของเศรษฐกิจทางทะเลทั้งหมดและ หน่วยงานระยะยาว เช่น กระทรวงทรัพยากรทางทะเล (หรือกระทรวงเรื่องทะเล) ที่จะช่วยเร่งการเคลื่อนไหวร่วมกันที่จำเป็นต้องการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับ เศรษฐกิจทางทะเลของฟิลิปปินส์ในทางที่ยั่งยืน

³¹ Whisnant, R. and Reyes, A., *Blue Economy for Business in East Asia, Towards an Integrated Understanding of Blue Economy*, (Quezon: Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, 2015), 16-17.

ความท้าทายที่สำคัญของฟิลิปปินส์ คือ นอกจาก “การปกครองชายฝั่งแบบแยกส่วนและการประสานกัน” ในประเทศแล้ว ยังมีความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้น เช่น การเสื่อมโทรมสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และความขัดแย้งทางทะเล ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของอาหาร การมั่งคั่งด้านพลังงาน ความมั่นคงด้านสุขภาพ และความมั่นคงด้านเศรษฐกิจอย่างสำคัญ โดยการพัฒนาทางทะเลของฟิลิปปินส์ให้ยั่งยืนนั้นเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกับประสิทธิภาพในด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ เพื่อให้สามารถเอาชนะความเสี่ยงต่างๆ รวมถึงความเสี่ยงต่ออำนาจถือครองของประเทศเองได้ ดังนั้นในขณะที่ฟิลิปปินส์กำลังเผชิญกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นแนวทางใหม่ คาดว่าจะมีความท้าทายที่เป็นพิเศษที่จะทำให้รัฐบาลต้องมีความตั้งใจในการจัดการ เรื่องสำคัญคือ ความคิดเห็นและสวัสดิการของชุมชนฟิลิปปินส์ในพื้นที่ชายฝั่งที่จะต้องเป็นเสาหลักและเป้าหมายหลักในการสร้างพัฒนาการหมู่เกาะที่ยั่งยืน³²

การพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของบังกลาเทศ

ในกรณีของประเทศบังกลาเทศ หลังเกิดความขัดแย้งเรื่องอาณาเขตทางทะเลกับเมียนมาร์ ในปี ค.ศ. 2012 และกับอินเดีย ในปี ค.ศ. 2014 รัฐบาลบังกลาเทศกำหนดให้พื้นที่มหาสมุทรเป็นเขตอำนาจตามกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้ประเทศของตนเอง ขนาดของพื้นที่น่านน้ำอาณาเขตของบังกลาเทศมีขนาดเกือบเท่ากับดินแดนภาคพื้นดินของประเทศ รัฐบาลบังกลาเทศได้กำหนดความสำคัญการใช้ประโยชน์จากน่านน้ำอาณาเขตมาใช้เป็นทรัพยากร

³² Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, SDS-SEA Implementation Plan 2018-2022: Sustainable Development Strategy for the Seas of East Asia, (Quezon: Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, 2018), 46-52.

เพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต³³ ในกรณีนี้รัฐบาลบังกลาเทศสนใจนำแนวความคิดที่ใหม่ที่กำลังแพร่หลายและยังมีการพัฒนาต่อไปอยู่อันได้แก่ ความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินมาใช้ สาระสำคัญของแนวความคิดนี้อยู่ที่การเชื่อมโยงภาคส่วนทางเศรษฐกิจหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ เข้ากับมหาสมุทรโดยการทำให้ภาคส่วนทางเศรษฐกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านั้นเกิดความสมดุลกับศักยภาพและความทนทานต่อความเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนทั้งหลายของระบบนิเวศระบบต่างๆ ของมหาสมุทร แนวความคิดนี้ บ่งบอกให้เห็นชัดว่าสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายซึ่งทางรัฐบาลบังกลาเทศได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 7 ซึ่งสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2015³⁴ ในเนื้อหาของแผนดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับมหาสมุทรสะท้อนให้เห็นถึง ประสพการณ์ของบังกลาเทศที่ผ่านมาในเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นเพื่อแลกกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในเชิงภูมิศาสตร์ บังกลาเทศมีพื้นที่ทั้งหมด 148,460 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตทางทะเล 12 ไมล์ทะเล มีเขตต่อเนื่อง (contiguous zone) 18 ไมล์ทะเล และเขตเศรษฐกิจเฉพาะ (EEZ) 200 ไมล์ทะเล (Central Intelligence Agency World Fact Book) ที่สำคัญ บังกลาเทศมีอ่าวเบงกอล บังกลาเทศใช้ทะเลในการทำการค้าและการคมนาคมขนส่งมาตั้งแต่สมัยโบราณ³⁵ แต่เชื่อว่ายังมี

³³ Bir Joyanta, et al., "A review on Blue Economy in Bangladesh: prospects and challenges," *International Journal of Natural and Social Sciences*, Vol. 7, No. 4 (October 2020), 21-29.

³⁴ Mohammad Kamruzzaman. "Blue Economy, The Way To Sustainable Development Of Bangladesh And Its' Challenges and Constraints" Academia (website), https://www.academia.edu/40672725/Blue_Economy_The_Way_to_Sustainable_Development_of_Bangladesh_and_Its_Challenges_and_Constraints (accessed 18 July 2022).

³⁵ Mushfiqul H. Mukit, *Blue Economy: A new economic frontier of Bangladesh*, (New York: Pressenza, 2019), 1-9.

ทรัพยากรอีกมากในท้องทะเลที่จะต้องสำรวจเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม ที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมของมหาสมุทร ทะเลและชายฝั่งของบังกลาเทศเผชิญแรงกดดันทั้งจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากมหาสมุทรอย่างมหาศาล พร้อมกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ประชากรส่วนมากของประเทศอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล การย้ายถิ่นฐานมักมุ่งไปทางชายฝั่งทะเล เกิดเมือง และการเติบโตทางเศรษฐกิจชายฝั่งทะเลของบังกลาเทศเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างหนัก ด้วยสภาพการณ์เช่นนี้และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ มีความเป็นไปได้มากในปัจจุบัน ทำให้รัฐบาลบังกลาเทศเห็นว่าบังกลาเทศมีศักยภาพในการดำเนินการตามแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงิน

เมื่อจัดการปัญหาพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้านได้แล้ว รัฐบาลบังกลาเทศได้กำหนดแนวนโยบายและรวบรวมทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆ มาเพื่อศึกษาและดำเนินการตามแนวความคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน ทั้งนี้ ทางรัฐบาลบังกลาเทศมั่นใจว่าแนวความคิดนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้บังกลาเทศบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน บังกลาเทศเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ติดชายฝั่งทะเลและมีแม่น้ำจำนวนมาก ชาวบังกลาเทศใช้ทะเลและแม่น้ำเป็นเส้นทางการคมนาคมขนส่งสินค้าเข้าออกระหว่างประเทศมาก

แนวทางการดำเนินการตามแนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจสีน้ำเงินของบังกลาเทศให้ความสำคัญที่หลักการและบรรทัดฐานต่างๆ ซึ่งมุ่งไปที่การกำจัดความยากจน การสร้างความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการ การรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในรูปการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัว การปรับวิถีการดำรงชีวิตให้มีลักษณะดำเนินไปโดยตระหนักถึงความยั่งยืน รวมถึงการนำทุกภาคส่วนมาหลอมรวมเข้าไว้ด้วยกัน³⁶ ดังนั้น

³⁶ M. Gulam Hussain, Pierre Failler, A. Al Karim and M. Khurshed Alam, "Review on opportunities, constraints and challenges of blue economy," *Journal of Fisheries and Life Science*, Vol. 2, No. 1 (July 2017), 15-28.

เศรษฐกิจสีน้ำเงินจำเป็นต้องมีวิธีการทำงานที่มีความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและและบริการที่ได้รับจากระบบนิเวศ ระบบต่างๆ ในท้องทะเลและตามชายฝั่งทะเล และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และบริการต่างๆ ที่ได้รับจากมหาสมุทรเพื่อให้คุณค่าของทรัพยากรและ ระบบนิเวศทั้งหลายเหล่านี้มีค่าเพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดการจ้างงาน รวมถึงการ รักษากระบวนนิเวศทางทะเลระบบต่างๆ ให้มีสุขภาพดี

ความท้าทายสำหรับบังกลาเทศซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาประเทศหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงไปสู่เศรษฐกิจสีน้ำเงินเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงใน ระดับพื้นฐานและในเชิงระบบของกรอบการทำงานเชิงนโยบาย ทั้งที่เกี่ยวข้อง กับการกำกับดูแล การจัดการและการบริหารจัดการ รวมถึงการแจกแจงถึง หน้าที่หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทะเลซึ่งมีจำนวนมากและหลากหลาย บังกลาเทศยังไม่มีการวางแผนเกี่ยวกับระบบนิเวศของมหาสมุทรและทะเล และยังไม่มีการวางแผนเพื่อกำหนดให้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและหรือหลายๆ พื้นที่ เป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเล (Marine Protected Areas: MPA) รัฐควรจัดสรร พื้นที่ทะเลราวร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมดเพื่อใช้เป็นพื้นที่คุ้มครองสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นการช่วยอนุรักษ์ระบบนิเวศและแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในทะเล (Hossain et al., 2014) ไม่เพียงเท่านั้น บังกลาเทศยังไม่มีการวางแผนการใช้ พื้นที่ทะเล (Marin Spatial Planning: MSP) โดยการประสานงานกับบรรดา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีหลากหลายกลุ่ม การใช้พื้นที่ทะเลในปัจจุบันซึ่งยังไม่มี การวางแผนและบริหารจัดการเหมาะสมก่อให้เกิดการแข่งขันและความขัดแย้งใน หมู่ผู้ใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันจากทะเลและมหาสมุทร ทั้งนี้ Hossain (2017) เสนอไว้ว่าหน่วยงานของรัฐซึ่งอาจเป็นหน่วยงานพิเศษ (a special task force) ควรพัฒนาและดำเนินการจัดทำนโยบายและกรอบการทำงานเกี่ยวกับชายฝั่ง ทะเลและมหาสมุทรอย่างบูรณาการ การวางแผนการใช้พื้นที่ทะเล (MSP) ควรมีลักษณะต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเติบโตสีน้ำเงินอย่างยั่งยืน

(sustainable blue growth)³⁷

สรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินของภูมิภาคต่างๆ และประสบการณ์ของประเทศที่ศึกษาทั้งสามในช่วงต้น ให้บทเรียนต่อประเทศไทยหลายประการ โดยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินในปัจจุบันและอนาคต จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการวางกรอบนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะการกำหนดถึง sector ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาของประเทศทั้งที่เป็น Established sectors และ Emerging sectors ซึ่งประเทศไทยควรมีการศึกษาวิจัยประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง อาทิ กิจกรรมเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่สำคัญของประเทศไทยมีอะไรบ้าง จุดแข็งของประเทศไทยคืออะไรนอกจากนี้ในทางปฏิบัติเนื่องจากเศรษฐกิจสีน้ำเงินเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับหลายภาคส่วน การมีองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงดังเช่นที่หลายประเทศมีก็เป็นสิ่งประเทศไทยควรนำมาใช้ แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยมีแผนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่บ้างแล้ว แต่บทบาทส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ด้านความมั่นคงและการอนุรักษ์เป็นหลัก ขณะที่ประเทศอื่นจะมีการมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจทางทะเลควบคู่ไปด้วยอย่างชัดเจน ประเทศไทยจึงควรมีการพัฒนากลไกที่สนับสนุนและเชื่อมโยงการทำงานกับภาคเอกชนให้มากขึ้น

โดยภาพรวม ความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินที่สำคัญในหลายประเทศเน้นย้ำไปที่แนวทางการพัฒนานวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของอุตสาหกรรมในภาคพื้นทะเล แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีน้ำเงินให้ยั่งยืนในอนาคต คือการเน้นย้ำถึงความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การส่งเสริมแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

³⁷ ibid

ในมหาสมุทร เพราะในขณะนี้มหาสมุทรถูกใช้มากขึ้นกว่าเดิม จนไม่อาจประเมินความสามารถในการรับมือทางกายภาพได้ การทำความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับมหาสมุทรและระบบนิเวศจึงสำคัญ เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายจากการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจในมหาสมุทรอย่างมีประสิทธิภาพตามที่รายงาน องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ค.ศ. 2030 ระบุถึงเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสีน้ำเงินจำนวนมาก ซึ่งมีศักยภาพในการปรับปรุงประสิทธิภาพผลผลิตและโครงสร้างต้นทุนของกิจกรรมทางทะเลจำนวนมากในทศวรรษต่อไป ตัวอย่างบางส่วน เช่น การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การเดินเรือ พลังงาน การประมง และการท่องเที่ยว หรือการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ นานาเทคโนโลยี และวิศวกรรมใต้ทะเล นอกจากนี้ ยังมีนวัตกรรมที่อาจก่อให้เกิดการรวมเทคโนโลยีหลายอย่างเข้าด้วยกัน และบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีและองค์ความรู้ภาคอื่นๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การวางแผนเชิงพื้นที่ ทะเลและการจัดการชายฝั่ง การขนส่งแบบอัจฉริยะ ระบบการสังเกตการณ์ มหาสมุทรอย่างยั่งยืน และการติดตามฝูงปลาและการวิเคราะห์พื้นที่เพาะเลี้ยงอย่างเหมาะสม เป็นต้น

ขณะที่แนวโน้มความสนใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจสีน้ำเงินมีมากขึ้น ทั้งในเชิงวิชาการและการปฏิบัติ แต่เศรษฐกิจสีน้ำเงินก็สะท้อนให้เห็นการขัดกันของผลประโยชน์ขึ้นพื้นฐานอย่างชัดเจน ในด้านหนึ่ง งานศึกษาวิจัยต่างๆ สนับสนุนการเติบโตและการพัฒนา ในขณะที่อีกด้านหนึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองทรัพยากรมหาสมุทรที่มีอยู่ในมหาสมุทร ทะเลและชายฝั่ง ดังนั้น จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างระมัดระวัง ส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียนโดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากมหาสมุทร รวมทั้งสร้างความเป็นพันธมิตรกับบรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ร่วมกันพยายามทำสิ่งที่สามารถร่วมมือกันได้เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของแนวคิด

การเติบโตสินน้ำเงิน โดยคำนึงถึงปัญหาชุมชนแต่ละชุมชน และยกให้การเติบโต
สินน้ำเงินเป็นสิ่งที่ท้าทายระดับโลก

บรรณานุกรม

หนังสือ

นวรรตน์ไกรพานนท์, “ความตกลงระหว่างประเทศ นโยบาย และกฎหมายของประเทศไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีน้ำเงิน,” ในพงษวิภา หล่อสมบูรณ์, วรณพร สำราญรัมย์, นัชชิกรณ์ สิทธิกัน และ เมธาพร ดีสุข (บก.), (ร่าง) รายงานเศรษฐกิจสีน้ำเงินแห่งชาติปี 2565 ด้านวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566), 29-110

เผด็จศึกดิ์ จารยะพันธุ์ และคณะ, คู่มือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงิน
ของประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, 2561).

วัชริน มีรอด และคณะ, การพัฒนากรอบการจัดทำระบบบัญชีเศรษฐกิจสีน้ำเงิน (SEEA Blue Economy ที่เหมาะสมกับประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2561).

โสภารัตน์ จารุสมบัติ, *คู่มือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจสีน้ำเงินของประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2562).

อุดมศักดิ์ ศิลปะชาวรงค์ และคณะ, การจัดทำบัญชีประชาชาติด้านเศรษฐกิจ
ทางทะเลและชายฝั่งสำหรับประเทศไทย รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์,
(กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม, 2563).

Cicin-Sain, Biliana, Knecht, Robert W., Jang, Dosoo and Fisk, Gregory W., *Integrated Coastal and Ocean Management: Concepts and Practices*, (Washington DC: Island Press, 1998), 72-80.

- COWI Belgium, et. al., *Blue Economy Roadmap*, (Brussels: Oversea Countries and Territories Association, 2021), 98-155.
- European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a new Approach for a Sustainable Blue Economy in the EU Transforming the EU' Blue Economy for a Sustainable Future*, (Brussels: European Commission, 2021), 2-4.
- European Commission, *The EU Blue Economy Report 2022*, (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022), 74-81.
- Mukit, Mushfiqul H., *Blue Economy: A new economic frontier of Bangladesh*, (New York: Pressenza, 2019), 1-9.
- Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, *SDS-SEA Implementation Plan 2018-2022: Sustainable Development Strategy for the Seas of East Asia*, (Quezon: Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, 2018), 46-52.
- Whisnant, R. and Reyes, A., *Blue Economy for Business in East Asia, Towards an Integrated Understanding of Blue Economy*, (Quezon: Partnership in Environmental Management for the Seas of East Asia, 2015), 16-17.
- World Bank, *THE POTENTIAL OF THE BLUE ECONOMY Increasing Long-term Benefits of the Sustainable Use of Marine Resources for Small Island Developing States and Coastal Least Developed Countries*, (Washington DC.: The World Bank Groups, (2017)).

บทความ

- Azanza, Rhodora V., et al., "A Sustainable and Inclusive Blue Economy for the Philippines Archipelago," *Transactions National Academy of Science and Technology Philippines*, Vol. 44, (2022), 221-230.
- Guerrero, Jose, "The Blue Growth Challenges to Maritime Governance," *Frontier in Marine Science*, Vol. 8, (2021), 14-26.
- Hussain, M. Gulam, Failler, Pierre, Karim, A. Al and Alam, M. Khurshed, "Review on opportunities, constraints and challenges of blue economy," *Journal of Fisheries and Life Science*, Vol. 2, No. 1 (July 2017), 15-28.
- Joyanta, Bir, et al., "A review on Blue Economy in Bangladesh: prospects and challenges," *International Journal of Natural and Social Sciences*, Vol. 7, No. 4 (October 2020), 21-29.
- Kaczynski, Woldzimierz W., "The Future of Blue Economy: Lessons for European Union," *Foundations of Management*, Vol. 3, No. 1 (2011), 55-87.
- Koondee, Phongsathon, Sharafuddin, Mohammed Ali and Madhavan, Meena, "Blue economy: The past and present from the world and future directions for Thailand," *Maritime Technology and Research*, Vol. 4, No. 2 (January 2022).
- Lee, Ki-Hoon, Noh, Junsung and Khim, Jong Seong, "The Blue Economy and the United Nations' sustainable development goals: Challenges and opportunities," *Environment International*, Vol.137, No. 105528 (January 2020).

- MartínezVázquez, Rosa María, MilánGarcía, Juan and de Pablo Valenciano, Jaime, "Challenges of the Blue Economy: evidence and research trends," *Environmental Science Europe*, Vol. 33, No. 61 (May 2021).
- Mendoza, Ronald U. and Valenzuela, Sheena A., "Growing the Philippines's Blue Economy Policy Challenges and Opportunities," *Transactions National Academy of Science and Technology Philippines*, Vol. 39, No. 2 (2017), 241-261.
- Park, Kwang Seo and Kildow, Judith T., "Rebuilding the Classification System of the Ocean Economy," *Journal of Ocean and Coastal Economics*, Vol. 2014, No. 1 (December 2014), 11-18.
- Voyer, Michelle et al., "Shades of blue: what do competing interpretations of the Blue Economy mean for oceans governance?," *Journal of Environmental Policy & Planning*, Vol. 20, No. 5 (2018), 595-616.
- Wenhai, Lu, et al., "Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives," *Frontiers in Marine Science*, Vol. 6, No. 261 (June 2019).
- Wenhai, Lu, et al., "Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives," *Frontiers in Marine Science*, Vol. 6, No. 261 (June 2019), 25-32.

ออนไลน์

- Ebarva, Maria C., "Blue Economy Initiatives in the East Asian Seas," PEMSEA (website), <https://www.pemsea.org/> (accessed 21 March 2022).

Kamruzzaman, Mohammad. "Blue Economy, The Way To Sustainable Development Of Bangladesh And Its' Challenges and Constraints". Academia (website), https://www.academia.edu/40672725/Blue_Economy_The_Way_to_Sustainable_Development_of_Bangladesh_and_Its_Challenges_and_Constraints (accessed 18 July 2022).

Tanhua, Toste, et al., “Nourishing Blue Economy and Sharing Ocean Knowledge; Ocean Information for Sustainable Development,” EuroSea (website) https://eurosea.eu/download/outputs_and_reports/Horizon-Results-Booster-Policy-Brief-Ocean-Knowledge-September-2021.pdf (accessed 5 November 2021).

Dale, Trine, Cusack, Caroline and Ruiz, Manuel, "*Aquaculture site selection Report*," AtlantOS (website) <https://oceanrep.geomar.de/id/eprint/39456/> (accessed 22 January 2022).

United Nations Environment Programme, "Greening the Blue Report 2023," UN environment programme (Website), https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/41373/Greening_the_blue_2022.pdf?sequence=3&isAllowed=y (accessed 14 March 2022).

United Nations, "Blue Economy Definitions," United Nations (website)
https://www.un.org/regularprocess/sites/www.un.org.regularprocess/files/rok_part_2.pdf (accessed 2 June 2021).